

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-277-7-197>

**INCREASING THE ROLE OF INTERNATIONAL FINANCIAL
ORGANIZATIONS IN IMPLEMENTING STRUCTURAL
CHANGES IN THE ECONOMY**

**IQTISODIYOTNI TARKIBIY O'ZGARISHLARNI AMALGA
OSHIRISHDA XALQARO MOLIVAVIY TASHKILOTLAR
RO'LINI OSHIRISH**

Rakhimova L. M.

*Master student, Faculty of Economics
Fergana State University
Fergana, Uzbekistan*

Рахимова Л. М.

*Магистрант, факультета экономика
Фаргона давлат университети
Фаргона, Ўзбекистон*

Moliya bozorini rivojlantirish, xalqaro moliyaviy munosabatlarni yo'lga qo'yish bugungi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotining asosiy maqsadlaridan biridir. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda xalqaro moliyaviy-iqtisodiy tashkilotlarning o'rni muhimdir. Mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini jadallashtirishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirishda xalqaro va horijiy moliya tashkilotlari bilan hamkorlik izchil rivojlanmoqda. Xalqaro moliya tashkilotlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish iqtisodiyotni rivojlantirish, yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish, kapital jalb qilish, investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi. O'z navbatida, investitsion loyihalar sonini ortishi xalqaro bozorga chiqish, davlatning eksport salohiyatini oshirish, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish infratuzilmasini yaxshilash, aholini ijtimoiy qo'llab quvvatlash, yangi ish o'rinlari yaratish, aholi turmush farovonligini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi "Horijiy investorlar kengashi" tashkil etilishi xalqaro moliya tashkilotlari rolini oshirishga yana bir qadamdir. Bu mamlakatdagi qulay, shaffof va konstruktiv ishbilarmonlik muhiti hukmron ekanligidan dalolat berib, investitsiyalarni jalb etishda muhim ahamiyatga ega [1].

Xalqaro moliya taashkilotlari orqali jalb qilingan kreditlar va grantlar infratuzilma sanoat va qishloq ho'jaligi loyihalarini moliyalashtirishga yo'naltirilgan. Jumladan, 2021-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, jami davlat tashqi qarzi quyidagi sohalarga sarflandi. Davlat byudjetini qo'llab-quvvatlashga 17.5%, energetika sohasiga 12.4%, elektr energetika sohasiga

13.7%, transport va transport infratuzilmasi sohasiga 11.5%, uy-kommunal sohasiga 11.0%, jalb qilindi.

Mamlakatimiz xalqaro loyihalarni amalga oshirishda yetarli tajribaga Jaxon Banki guruhi, Islom taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki kabi moliya tashkilotlari bilan hamkorlik jarayonida ega bo'ldi. bu esa yetakchi xalqaro va horijiy moliyaviy tashkilotlar bilan aloqalarni kengaytirish, puxta o'ylangan tashqi qarzlarni siyosatini davom ettirish Harakatlar strategiyasi davlat dasturida keltirilgan. Tarmoqlar va texnologik tarkibi bo'yicha mamlakatimizga kiritilgan chet el investitsiyalarini tahlil qilsak, o'sish dinamikasini ko'rish mumkin. 2021-yilda 104457.3 mlrd so'mni, 2020-yil 28740.5 mlrd so'mni va 2019-yil asosiy kapitalga horijiy investitsiyalar va kreditlarning qiymati 86653.1 mlrd so'mni tashkil etdi. Olib borilgan qator islohotlar samarasi o'laroq, o'zlashtirilgan to'g'ridan- to'g'ri horijiy investitsiyalar va kreditlarning hajmi 2021-yilda 87139.1 mlrd so'mni, 2020-yilda 28740.5 mlrd so'mni, 2019-yilda 37171.3 mlrd so'mni tashkil etdi.

Asosiy kapitalga o'zlashtirilgan xorijiy investitsiya va kreditlar, mlrd so'm

	Jami	Shu jumladan:		
		to'g'ridan- to'g'ri xorijiy investitsiyalar	O'zR kafolati ostida xorijiy kreditlar	boshqa xorijiy investitsiya va kreditlar
O'zbekiston Respublikasi	104 457,3	30 149,2	17 318,2	56 989,9
Qoraqalpog'iston Respublikasi	3 010,2	158,2	1 210,6	1 641,4
<i>yiloyatlar:</i>				
Andijon	5 953,0	1 269,7	300,5	4 382,8
Buxoro	11 401,1	1 749,0	1 785,7	7 866,4
Jizzax	3 821,1	1 547,5	344,9	1 928,7
Qashqadaryo	9 077,7	2 116,1	950,8	6 010,8
Navoiy	9 819,4	2 057,6	157,3	7 604,5
Namangan	4 339,8	693,1	652,0	2 994,7
Samarqand	5 633,6	1 388,1	2 058,4	2 187,1
Surxondaryo	4 992,2	2 213,1	913,3	1 865,8
Sirdaryo	4 940,6	1 986,5	1 148,6	1 805,5
Toshkent	10 515,5	6 537,1	1 327,8	2 650,6
Farg'ona	5 124,6	2 319,9	360,8	2 443,9
Xorazm	2 992,9	818,5	95,5	2 078,9
Toshkent sh.	22 835,6	5 294,8	6 012,0	11 528,8

1-rasm. 2021-yilda O'zbekiston hududlarining jami horijiy investitsiya va kreditlar hajmidagi ulushi, mlrd so'm

1-rasmda, 2021-yilda hududlarning respublika bo'yicha jami horijiy investitsiyalar va kreditlar hajmidagi ulushi keltirilgan. Unga ko'ra, umumiy

miqdordan Qoraqalpog'iston Respublikasida 3010.2mlrd so'm, Andijon viloyatida 5953.0 mlrd so'm, Buxoro viloyatida 11401.1 mlrd so'm horijiy investitsiya va kreditlar o'zlashtirilgan [2].

Iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha xorijiy investitsiyalar va kreditlar jamiga nisbatan, tog'-kon sanoatiga 37.5%, elektr, gaz, bug' bilan ta'minlash va havoni konditsiyalashga 12.1%, qishloq o'rmon va baliqchilik ho'jaligiga 9.7%, tashish va saqlashga 6.0%, qurilish 4.6%, sog'liqni saqlashga 4.1%, axborot va aloqaga 2.0%, suv bilan ta'minlash va kanalizatsiyaga 1.4% va boshqa faoliyat turlariga 8.4% yo'naltirildi.

Asosiy kapitalga o'zlashtirilgan horijiy investitsiyalarning asosiy qismi ya'ni 69.1% i to'rta investor mamlakat hissasiga to'g'ri keladi. Rossiya-24.2%, Xitoy – 20.4%, Germaniya – 8.1%, Turkiya – 9.2% tashkil etadi. Xorijiy investorlar uchun investitsiya muhitini yaxshilash borasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli ishlar natijasida O'zbekiston Respublikasining barcha hududlarida xorijiy investitsiya va kreditlar ulushi yuqori bo'ldi. bu yo'nalishda eng yuqori ko'rsatkichlar Navoiy va Buxoro viloyatlarida kuzatildi.

Yangi O'zbekiston iqtisodiyotini tarkibiy qayta qurishda 2017 yilda boshlangan iqtisodiy islohotlar iqtisodiy o'sishning yangi omillarini faollashtirish, xalqaro moliya tashkilotlari ro'lini oshirish orqali investitsiya muhitini yaxshilash, eksport salohiyatini kengaytirish, tashqi savdoni faollashtirish, makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan.

Bugun yurtimizda tarixan qisqa fursatda butunlay yangicha siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ilmiy-ma'rifiy va madaniy muhit paydo bo'ldi, deb aytishga barcha asoslarimiz bor.

Xalqaro valyuta jang'armasi va nufuzli reyting agentliklari tahlillariga ko'ra, hozirgi qiyin va murakkab sharoitda O'zbekiston jahonning sanoqli mamlakatlari qatorida moliyaviy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, ishlab chiqarish tarmoqlarini tiklash va iqtisodiy faollikni oshirishga erishib kelmoqda. Mana, yaqinda Amerika Qo'shma Shtatlarining "J.P.Morgan" investitsiya banki tomonidan e'lon qilingan "O'zbekiston: yuksalish yo'li" nomli tahliliy hisobotda ham ayni shu fikrlar bayon etilgan.

Yangi O'zbekiston iqtisodiyotni tarkibiy qayta qurishda xalqaro moliya tashkilotlarining ro'lini oshirish masalalarida quyidagi xulosalarga kelindi: Birinchidan, iqtisodiyotning tarkibi – juda murakkab, ko'p qirrali tushuncha bo'lib, xilma-xil xo'jalik tizimidagi elementlarning o'zaro munosabatlarini ifodalaydi. Iqtisodiy adabiyotlarda ijtimoiy, tarmoq, ishlab chiqarish, mintaqaviy (hududiy) va tashqi savdo tarkiblariga bo'linadi. Iqtisodiyotning tarmoq tarkibi juda keng ma'noda kengaygan ishlab

chiqarish va ijtimoiy mehnat taqsimoti jarayonida ishlab chiqarishning alohida sharoitlarini xarakterlaydi [3].

Ikkinchidan, iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni chuqurlashtirishning ustuvor yo'nalishlari asosida raqobatbardoshlikni oshirish choralari kelajakdagi iqtisodiy o'sish va daromadlarni oshirish imkonini beradi. Ular orasida kuchli korrelatsion bog'liqlik mavjud.

Uchinchidan, Qulay ishbilarmonlik muhitining yaratilishi, investitsiyalarning keng jalb qilinishi natijasida nafaqat iqtisodiy o'sish sur'atlarining oshishi, balki iqtisodiyot tarkibida muhim sifat o'zgarishlarining yuz berishi kuzatiladi. Tarkibiy o'zgarishlar borasidagi siyosatning izchil amalga oshirilishi natijasida mamlakat iqtisodiyoti tarkibi diversifikatsiya qilinadi.

To'rtinchidan, iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni chuqurlashtirishning ustuvor yo'nalishlarini amalga oshirilishi natijasida makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy o'sish barqarorligini ta'minlash, iqtisodiyot tarmoqlarining raqobatbardoshligi, investitsiya va eksport salohiyatini oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va himoya qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mehnat bozorida keskinlik darajasini pasaytirish, aholi daromadlarini oshirish va kam ta'minlanganlikni kamaytirish kabilar ta'minlaniladi.

Adabiyotlar:

1. Холматов, Б. А., & Ахмадалиев, Д. Х. (2020). Особенности финансирования инвестиционной деятельности в регионах. *Ин мунтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари*. Pp. 232–237.

2. <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/investments>

3. Kurpayanidi, K. I., & Tolibov, I. S. (2017). Modern state and the priority directions of further development of economy of Uzbekistan in the conditions of globalization. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 10(54), 176–185.